

Informacja
dotycząca opracowania i wdrażania
Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad (PSRB)

Rzeszów, 9.12.2016 r.

Uwagi wstępne

Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad (dalej: PSRB lub Program), w świetle art. 15 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 383 ze zm.) stanowi dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, opracowany w celu efektywnej realizacji *Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2020 (dalej: Strategia)*. *PSRB* uszczegóławia zapisy *Strategii* w zakresie zapewniającym jak najlepsze wykorzystanie zasobów endogenicznych zlokalizowanych w granicach jednostek samorządu terytorialnego objętych *Programem*, ma tworzyć warunki do aktywizacji społecznej i gospodarczej w zdiagnozowanych obszarach problemowych z uwzględnieniem specyficznych uwarunkowań rozwojowych tej części regionu. Poprzez zapewnienie spójności *PSRB* z krajową i regionalną polityką oraz systemem programowanego rozwoju, w procesie jego realizacji mogą być wykorzystane instrumenty finansowe przewidziane m.in. w Krajowych Programach Operacyjnych, Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, w Kontrakcie Terytorialnym, a także środki publiczne z innych źródeł.

Celem głównym *PSRB*, który uszczegóławia ogólną wizję rozwoju Bieszczad, jest wzrost poziomu i warunków życia mieszkańców Związku Bieszczadzkich Gmin Pogranicza (dalej: ZBGP) poprzez poprawę dostępu do miejsc pracy i usług przy efektywnym wykorzystaniu zasobów endogenicznych i wzmocnieniu funkcjonalnych powiązań zewnętrznych. Zakłada się, że cel główny *Programu* zostanie osiągnięty poprzez podjęcie projektów zgodnych z kierunkami wskazanymi przez zdefiniowane priorytety i działania strategiczne.

Prace nad Programem

Podjęcie działań służących rozwojowi Bieszczadów wynikało ze wspólnej inicjatywy Zarządu Województwa Podkarpackiego oraz Związku Bieszczadzkich Gmin Pogranicza (dalej: ZBGP) zrzeszającego: Gminę Lutowiska, Gminę Czarna, Gminę Solina, Gminę Baligród, Gminę Cisna, Gminę Komańcza, Miasto i Gminę Ustrzyki Dolne, Gminę Olszanica, Miasto i Gminę Zagórz, Miasto i Gminę Lesko, Gminę Bircza oraz Gminę Tyrawa Wołoska. W dniu 12 czerwca 2012 r. uchwałą Nr 146/3355/12 Zarząd Województwa Podkarpackiego powołał Zespół ds. Programu promocji i rozwoju Bieszczadów, a w dniu 19 lutego 2013 r. na podstawie uchwały Nr 211/4970/13 przystąpiono do przygotowania *Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad*.

Prace nad *Programem* rozpoczęły się w kwietniu 2013 r. i przebiegały z aktywnym udziałem wszystkich JST, które przygotowały niezbędne materiały pomocnicze i uczestniczyły w spotkaniach roboczych z ekspertem przygotowującym *Program*. Całość prac koordynował Departament Strategii i Planowania Przestrzennego, a następnie po reorganizacji struktury Urzędu, Departament Rozwoju Regionalnego. W pracach uczestniczyli również, w obszarze swoich kompetencji, przedstawiciele innych departamentów Urzędu Marszałkowskiego. Po przeprowadzeniu spotkań konsultacyjnych z przedstawicielami samorządów, w dniu 16 września 2013 roku projekt *PSRB* został przyjęty przez Komisję złożoną z przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego oraz Związku Bieszczadzkich Gmin Pogranicza.

Autorem projektu *Programu* był prof. nadzw. dr hab. Paweł Churski z Zakładu Analizy Regionalnej Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Działając zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 353 ze zm.), po uzyskaniu opinii Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, zlecono Podkarpackiemu Biuru Planowania Przestrzennego w Rzeszowie sporządzenie prognozy oddziaływania projektu *Programu* na

środowisko. Początkiem 2014 roku Zarząd Województwa Podkarpackiego przyjął projekty obu dokumentów, po czym poddane zostały one procesowi konsultacji społecznych. Po ich zakończeniu Zarząd uchwałą Nr 370/8847/14 z dnia 14 lipca 2014 roku w sprawie rozpatrzenia uwag i wniosków zgłoszonych do projektu *PSRB* wraz z *Prognozą oddziaływania na środowisko* odniósł się do zgłoszonych propozycji zmian, a następnie po przeprowadzeniu konkursu ofert, zlecił poddanie projektu *Programu* ewaluacji *ex ante*. Po jej zakończeniu i wprowadzeniu zmian zgłoszonych przez ewaluatora, Zarząd Województwa Podkarpackiego uchwałą Nr 41/890/15 z dnia 7 kwietnia 2015 roku przyjął *Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad* wraz z *Prognozą oddziaływania na środowisko*. Z kolei po realizacji obowiązków wynikających z postanowień art. 42 i 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, a także niezbędnych zmianach w *Programie* wywołanych przez dokumenty uszczegóławiające RPO WP na lata 2014-2020, uchwałą Nr 201/4060/16 z dnia 2 sierpnia 2016 r. Zarząd przyjął tekst jednolity *Programu*, co zapewniło warunki do jego wdrożenia.

Priorytety i działania Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad

W *Programie* założono, że rozwój terenów, które są nim objęte będzie oparty na realizacji przedsięwzięć wpisujących się w następujące priorytety i działania programowe:

1. Priorytet TURYSTYKA I REKREACJA

- 1.1. Działanie – Koordynacja rozwoju oraz poprawa funkcjonowania infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
- 1.2. Działanie – Rozwój i zróżnicowanie oferty usług i produktów turystycznych, w tym z wykorzystaniem współpracy transgranicznej
- 1.3. Działanie – Ochrona i promocja obiektów dziedzictwa kulturowego
- 1.4. Działanie – Rozwój partnerstwa na rzecz zwiększenia ruchu turystycznego oraz jego promocji, zwłaszcza turystyki pobytowej

2. Priorytet PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

2.1. Działanie – Rozwój klastrów wzmacniających bazę ekonomiczną miast tworzących potencjalny obszar wzrostu

2.2. Działanie – Rozwój inicjatyw klastrowych służących poszerzeniu działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

2.3. Działanie – Rozwój spółdzielczości, rzemiosła i grup producenckich prowadzący w szczególności do wzrostu towarowości rolnictwa oraz przetwórstwa rolno-spożywczego opartych na certyfikowanych produktach lokalnych

2.4. Działanie – Rozwój instytucji otoczenia biznesu

3. Priorytet KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY

3.1. Działanie – Wzrost jakości kapitału ludzkiego poprzez zwiększenie opieki i zróżnicowanie oferty edukacyjnej dostosowanej do zmieniających się warunków na lokalnym rynku pracy

3.2. Działanie – Kształtowanie i promocja postaw związanych z uczeniem się przez całe życie

3.3. Działanie – Partnerstwo społeczne i aktywność obywatelska

3.4. Działanie – Włączenie społeczne

4. Priorytet INFRASTRUKTURA SŁUŻĄCA POPRAWIE DOSTĘPNOŚCI I OCHRONIE ŚRODOWISKA

4.1. Działanie – Poprawa dostępności przestrzennej i cyfrowej

4.2. Działanie – Wykorzystanie transgranicznej infrastruktury komunikacyjnej w ruchu lokalnym i turystycznym

4.3. Działanie – Utrzymanie walorów środowiskowych i krajobrazowych

4.4. Działanie – Poprawa gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami

Do przedsięwzięć priorytetowych, o kluczowym znaczeniu dla rozwoju województwa podkarpackiego zaliczone zostały:

1. Budowa i modernizacja infrastruktury drogowej i kolejowej Bieszczad.

- a) Modernizacja infrastruktury drogowej Bieszczad zapewniająca poprawę dostępności Bieszczad w układzie zewnętrznym (regionalnym, krajowym) oraz wewnętrznym (dostępność głównych miast oraz dostępność miejsc o szczególnej atrakcyjności turystycznej), realizowana jako krajowy projekt kluczowy w ramach wsparcia dla OSI – poprawa dostępności do dóbr i usług z uzasadnioną interwencją krajową, w tym m.in. przy wykorzystaniu Sektorowego Programu Rozbudowy Infrastruktury Drogowej.
 - b) Budowa i modernizacja infrastruktury kolejowej Bieszczad wraz z restytucją połączeń kolejowych w ruchu regionalnym i krajowym (w tym połączenia z Przemyślem przez terytorium Ukrainy, połączenia ze Słowacją), realizowana jako krajowy projekt kluczowy w ramach wsparcia dla OSI – poprawa dostępności do dóbr i usług z uzasadnioną interwencją krajową.
2. **Czyste Bieszczady – Bieszczadzki System Gospodarki Wodno-Ściekowej i Składowania Odpadów** - projekt budowy i modernizacji instalacji wodno-kanalizacyjnych i składowania odpadów na rzecz ochrony walorów środowiskowych i krajobrazowych Bieszczad, realizowany w ramach krajowych programów operacyjnych.
3. **Bieszczadzki System Gospodarki Przestrzennej** - projekt opracowania i zintegrowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z planami ochrony oraz planami zadań ochronnych przy pełnym pokryciu powierzchni ZBGP planami miejscowymi, realizowany w ramach krajowych programów operacyjnych.

Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad wykazuje zbieżność programową i terytorialną z *Programem Strategicznym „Błękitny San”* (dalej: *PSBS*). Spośród 12 gmin objętych *PSRB*, 10 gmin stanowi interesariuszy *PSBS* (wyjątek: Gmina Bircza i Gmina Tyrawa Wołoska). Celem obu ww. *Programów* jest wzrost poziomu i warunków życia mieszkańców oraz efektywne wykorzystanie endogenicznych zasobów na terenach objętych zakresami *Programów*, a zaplanowane interwencje koncentrują się na 4 obszarach: turystyka, przedsiębiorczość, kapitał ludzki oraz

środowisko. Oznacza to, że realizowane projekty w obu *Programach* będą się wzajemnie przenikać i uzupełniać tworząc efekt synergii.

W związku z tym, że *Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad* nie ma własnego budżetu przyjęto, że jego realizacja oparta zostanie na wielu źródłach i instrumentach finansowych. W szczególności będą nimi środki finansowe Unii Europejskiej, dostępne w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych, wsparte funduszami dostępnymi na poziomie regionalnym np. z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dalej: WFOŚiGW).

Do przedsięwzięć priorytetowych o kluczowym znaczeniu dla rozwoju województwa podkarpackiego *Program* zalicza poprawę stanu gospodarki wodno-ściekowej na terenie Bieszczadów. Przedsięwzięcie to jest komplementarne z przedsięwzięciem priorytetowym PSBS, obejmującym ochronę środowiska zlewni rzeki San poprzez kompleksową gospodarkę wodno-ściekową. Z uwagi na spójność obu Programów w tym zakresie, postanowiono przygotować wspólną aplikację służącą wsparciu ww. działań funduszami zewnętrznymi. Założono, że instrumentem ułatwiającym i stwarzającym preferencyjne warunki do realizacji inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej będzie Kontrakt Terytorialny (mający formę umowy zawieranej między rządem a samorządem województwa), który umożliwi dofinansowanie inwestycji mających na celu poprawę gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach powyżej 10 tys. RLM. W chwili obecnej strona rządowa dostrzegając potrzebę uzupełnienia/dopracowania formuły Kontraktu (podpisany pod koniec 2014 r. dokument ma formę umowy ramowej), pracuje nad jego uszczegółowieniem (m.in. w związku z pracami nad projektem Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju – dalej: SOR).

W kontekście prac nad Kontraktem Terytorialnym warto wspomnieć również, że od 2014 roku, gdy treść Programu Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 nie była jeszcze w pełni ukształtowana, podejmowano szereg działań mających na celu podkreślenie rangi i znaczenia inwestycji w obszarze gospodarki wodno-ściekowej na obszarze Bieszczad, a także stworzenie jednostkom samorządu terytorialnego objętym *Programem* warunków umożliwiających pozyskanie wsparcia na działania w tym zakresie. Próbowano m.in. wprowadzić preferencje punktowe dla podmiotów objętych ww. *PSRB i PSBS* w przypadku realizacji projektu na terenach interwencji objętych ww. *Programami*, a także wprowadzić możliwość

dofinansowania z POIiŚ 2014-2020 projektów kompleksowych włączając również obszary od 2 000 – 10 000 RLM oraz obszary nieaglomeracyjne. Ponadto w toku konsultacji SOR, tut. Urząd w odpowiedzi na otrzymane z Ministerstwa Rozwoju pismo zawierające prośbę o zgłaszanie propozycji zmian do Umowy Partnerstwa i Programów Operacyjnych wynikających z zapisów Strategii, w lipcu 2016 roku wskazał na potrzebę zmiany zapisów Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Infrastruktura i Środowisko w zakresie rozszerzenia katalogu interwencji przewidzianych w ramach działania 2.3 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach. Zaproponowana przez Urząd zmiana miała na celu umożliwienie wsparcia ze środków Programu Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 przedsięwzięć, które w sposób kompleksowy rozwiązują problemy wodno-kanalizacyjne w obszarach aglomeracyjnych poniżej 10 000 RLM.

Z racji kompleksowości rozwiązań programowych, wnioskowano również do Ministerstwa Środowiska o objęcie *Programu* finansowaniem z nowej transzy funduszu norweskiego, a także próbowano wpisać na listę projektów strategicznych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju projekt pn. *Kompleksowa poprawa gospodarki wodno-ściekowej w ramach Programu Strategicznego „Błękitny San”*. W tym celu, w dniu 22 czerwca 2016 r. przekazano do Ministerstwa Rozwoju stosowną fiszkę projektową. Na efekty ww. działań, z uwagi na brak ostatecznej treści SOR, należy poczekać.

Inwestycje mające na celu poprawę gospodarki wodno-ściekowej, jako przedsięwzięcia kluczowe w *PSRB* i *PSBS*, mogą być wspierane z POIiŚ 2014-2020 na obszarach aglomeracyjnych powyżej 10 000 RLM, a dla aglomeracji z przedziału 2 000 – 10 000 RLM z RPO WP na lata 2014-2020. Przedsięwzięcia służące poprawie gospodarki wodno-ściekowej na leżących w Bieszczadach terenach nieaglomeracyjnych (poniżej 2 tys. RLM), mogą być ponadto wspierane w ramach konkursów służących realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz instrumentami finansowymi, którymi dysponuje Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie.

W celu dofinansowania działań objętych *PSRB*, w wybranych procedurach konkursowych związanych z realizacją RPO WP 2014-2020, przewidziane zostały preferencje punktowe dla projektów zgłaszanych przez podmioty z terenu JST,

którym dedykowano *Program*. Preferencje punktowe w RPO WP na lata 2014-2020 dotyczą działań:

- 2.1 Podniesienie efektywności i dostępności e-usług – 5 punktów;
- 4.1 Zapobieganie i zwalczanie zagrożeń – 5 punktów;
- 4.2 Gospodarka odpadami – 5 punktów;
- 4.3.1 Gospodarka ściekowa – 5 punktów;
- 4.3.2 Zaopatrzenie w wodę – 5 punktów;
- 4.4 Kultura – 5 punktów;
- 4.5 Różnorodność biologiczna (dla 4 typu projektu - *Opracowywanie: a) planów ochrony dla rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych oraz dokumentów waloryzujących obszary chronionego krajobrazu, b) inwentaryzacji przyrodniczych, na potrzeby dokumentów wymienionych w lit a), inwentaryzacji nieleśnych siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 położonych w granicach parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu, c) audytu krajobrazowego dla województwa podkarpackiego*) – 5 punktów,
- 6.1 Rozwój potencjału endogenicznego regionu (typ projektu nr 2 - *Roboty budowlane i/lub wyposażenie dotyczące infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w oparciu o istniejące zasoby przyrodnicze, przestrzenne i kulturowe, poza wskazanymi gminami uzdrowiskowymi na terenach, dla których sporządzono operat uzdrowiskowy lub które posiadają status obszaru ochrony uzdrowiskowej. W ramach 2 typu projektu możliwe są inwestycje w zakresie urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego*) – 15 punktów.

Ponadto, w ramach zadań objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 przewidziane zostały preferencje punktowe dla projektów zgłoszonych przez podmioty z terenu JST, którym dedykowano *Program „Błękitny San”*. Preferencje te dotyczą działania Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich – poddziałanie 7.2 - Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii, typ operacji - Gospodarka wodno-ściekowa – 8 punktów.

W ramach WFOŚiGW przewidziano możliwość uzyskania niskoprocentowanej pożyczki na przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska zlewni rzeki San oraz Bieszczadów, polegające na wyposażeniu terenów gmin objętych PSBS lub PSRB w infrastrukturę rozwiązującą w sposób systemowy zaopatrzenie w wodę pitną oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych, a także dotacje na ochronę wód zbiornika Solina przed zanieczyszczeniami oraz na dofinansowanie zadań polegających na wyposażeniu terenów położonych w zlewni Zbiornika we właściwą infrastrukturę systemowo rozwiązującą problem odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych. Ponadto, w dniu 20 maja 2015 roku została zawarta umowa pomiędzy Zarządem Województwa Podkarpackiego a WFOŚiGW, na mocy której Fundusz zobowiązał się m.in. do działań informacyjnych i pomocy merytorycznej JST w przygotowaniu aplikacji służących wsparciu realizacji *Programu*, a także zadeklarował wsparcie finansowe (w formach zwrotnych i niezwrotnych) wybranych przedsięwzięć służących poprawie stanu gospodarki wodno-ściekowej, zwłaszcza nad Zalewem Solińskim. Co istotne, z budżetu województwa również wspierane są mniejsze przedsięwzięcia wpisujące się w realizację *PSRB*.

Rada Programowa Programu Strategicznego Rozwoju Bieszczad

System wdrażania *Programu* zakładał utworzenie Rady Programowej jako organu o charakterze opiniodawczo-doradczym dla Zarządu Województwa. Rada Programowa PSRB została powołana uchwałą Zarządu Województwa Podkarpackiego Nr 234/4696/16 z dnia 8 listopada 2016 r. Składa się ona z 14 osób: członka Zarządu Województwa Podkarpackiego (który kieruje jej pracami), dwóch radnych Sejmiku Województwa Podkarpackiego, czterech reprezentantów JST – członków ZBGP, przedstawiciela Bieszczadzkiego Parku Narodowego, reprezentanta sektora prywatnego (przedsiębiorców), osoby reprezentującej organizacje pozarządowe oraz Dyrektorów Departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego - właściwych w sprawach ochrony środowiska, turystyki, transportu oraz rozwoju regionalnego.

Procedurę wyłonienia członków Rady Programowej rozpoczęto w II połowie 2015 roku. Intencją podejmowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa

Podkarpackiego w tym celu działań było dotarcie do kluczowych interesariuszy *Programu*. Kandydatury członków Rady oraz ich zastępców (którzy uczestniczyć będą w jej obradach podczas ewent. nieobecności) zostały zgłoszone przez Zarząd Województwa Podkarpackiego, Przewodniczącego Sejmiku Województwa Podkarpackiego, Przewodniczącego Związku Bieszczadzkich Gmin Pogranicza, Dyrekcję Bieszczadzkiego Parku Narodowego, Prezesa Bieszczadzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego oraz Przewodniczącą Rady Działalności Pożytku Publicznego Województwa Podkarpackiego. Zgodnie z zapisami *Programu* Zarząd Województwa może powołać również inne osoby do składu ww. Rady.

Do zadań Rady Programowej należy:

1. Opiniowanie rocznych sprawozdań z realizacji *Programu*.
2. Opiniowanie przygotowanych przez JST propozycji zmian treści *Programu* lub zgłaszanie Zarządowi Województwa własnych projektów zmian programowych.
3. Realizowanie innych zadań zleconych przez Zarząd Województwa.

Uwagi końcowe

Zarząd Województwa Podkarpackiego, mając na celu rozwój regionu oparty na przyjętych dokumentach strategicznych i operacyjnych, przy współdziałaniu ze Związkiem Bieszczadzkich Gmin Pogranicza, zlecił opracowanie i przyjął *Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad*. Dla realizacji priorytetów i działań *Programu*, a szczególnie przedsięwzięć priorytetowych o kluczowym znaczeniu dla rozwoju województwa podkarpackiego, w tym zwłaszcza poprawy gospodarki wodno-ściekowej, Zarząd Województwa Podkarpackiego podejmuje starania służące ich wsparciu z zewnętrznych i wewnętrznych źródeł finansowania. Wprowadzono preferencje punktowe dla projektów zgłaszanych z obszaru objętego *Programem* w wybranych naborach konkursowych związanych z realizacją RPO WP i regionalnego zakresu PROW na lata 2014-2020. Ponadto z budżetu województwa wspierane są przedsięwzięcia realizowane na obszarze objętym *Programem*, które wpisują się w ustalone priorytety i działania programowe.

Niewątpliwie realizacja *Programu*, pomimo zaangażowania Zarządu Województwa Podkarpackiego, jest w zasadniczym stopniu uzależniona od aktywności i zdolności aplikacyjnych JST i innych podmiotów, mających siedziby na obszarze objętym *Programem*. Podkreślić należy, że JST objęte *Programem*, znajdują się na terenie powiatów uznanych w RPO WP za obszar szczególnego wsparcia, a miasta: Lesko i Zagórz wchodzi w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF), co stwarza dodatkową możliwość uzyskania pośredniego wsparcia dla przedsięwzięć wpisanych do *PSRB*.

Przejawem aktywności Samorządu Województwa Podkarpackiego w procesie wspierania interesariuszy *Programu* są również zorganizowane we współpracy z WFOŚiGW spotkania informacyjne oraz konferencje (w dn. 18 marca 2015 r. konferencja w Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej oraz 5 sierpnia 2016 r. spotkanie w Rzeszowie), a także konferencja zorganizowana przez Związek Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego (w dn. 11-12 czerwca 2015 r. w Bachórze), w trakcie których prezentowane były możliwości pozyskania funduszy na realizację inwestycji wodno-ściekowych zgłoszonych do *Programu Strategicznego „Błękitny San”*.